

FRANCESC M TORNA A LES GARRIGUES

Text: Juanjo Ballabriga ♦
Fotos: Amado Forrolla,
Leonard Delshams i
Internèdia

Francesc Macià està a punt de convertir-se en un personatge de pel·lícula de la mà del director català Josep Maria Forn. Fa poc més de quinze dies, les Borges Blanques i l'Albagès es van convertir en improvisats platós cinematogràfics per rodar diverses escenes del film 'El coronel Macià', amb l'Abel Folk en el paper del polític català i la Marta Marco en el de la seua esposa, la lleidatana Eugènia Lamarca. El resultat a la gran pantalla, amb presència d'un centenar d'extres lleidatans, es podrà veure a finals d'any.

MACIÀ RIGUES

Molts dels curiosos que es van atansar a primera hora del matí fins a la plaça de la Constitució de les Borges Blanques es van quedar ben sorpresos quan van veure arribar en cotxe de cavalls ni més ni menys que Francesc Macià acompanyat de la seua esposa, Eugènia Lamarea. La sorpresa, però, no era pel fet de retrobar-se cara a cara amb l'independentista català que el 1931 va proclamar la República Catalana, sinó per veure'l tan jove! I és que el bell centre de la capital de les Garrigues es va convertir durant un dia en un grandios plaó de rodatge de la nova pel·lícula del director Josep Maria Forn, un film que deixarà de banda el més que conegut Avi Macià, aquell entranyable polític que tothom coneix de les fotografies en blanc i negre lluint cabell i bigotis blancs, i se centrarà en un Macià més desconegut pel gran públic, el militar monàrquic i espanyolista que, a començament del segle XX, abans de complir els cinquanta anys, va patir una profunda crisi personal que el va acabar apartant de la professió de les armes per abraçar la política catalana i catalanista.

Josep Maria Forn ha volgut retratar a la pel·lícula *El coronel Macià* un moment determinat de la vida d'aquest fascinant personatge de la història de Catalunya i obrir un debat sobre la seua figura. Tot va començar el novembre del 1905, quan unes eleccions van sacsejar l'ajuntament de Barcelona. Tots els partits van trobar motius per declarar-se guanyadors, fins i tot la Lliga Regionalista ho va celebrar convocant un gran sopar popular, fet que no va agradar gens els oponents, els republicans de Lerroux, l'etern rival. Després del sopar, i sense que ningú aclarís qui va començar la gresca, un grup de comensals i un altre de lerrouxistes es van enfrontar al mig del carrer. Uns dies més tard, el setmanari satíric *Cà-Cat'* va publicar una edició de la revista sobre "El banquet de la victòria" en què apareixia un acudit que va irritar els militars. Dit i fet, la tarda del 25 de novembre, un grup de soldats es va concentrar a la plaça Reial com a protesta per l'acudit i hores més tard van cremar la redacció i la impremta, així com les oficines de *La Veu de Catalunya*, el diari vinculat a la Lliga Regionalista. I al govern de Madrid només

se li va acudir que impulsar la llei de Jurisdiccions, segons la qual les ofenses a la pàtria i a l'exèrcit passaven a ser jutjades per la via militar i no pas per la civil. Bona part dels diputats i senadors catalans s'hi van oposar sense èxit, i a Catalunya va créixer el malestar polític fins al punt d'aconseguir crear el moviment unitari de Solidaritat Catalana. Francesc Macià, tot i ser militar de carrera, va ser l'únic que es va declarar públicament en contra d'aquells assalts contra els mitjans de comunicació catalans. Aquesta declaració el va deixar en una situació molt incòmoda dins de l'estament militar espanyol, però va ser a partir d'aquell moment que va començar a fer-se popular entre els catalans i que el seu nom acabés passant a la història del país. Cent anys després d'aquells fets, el cineasta català Josep Maria Forn ha volgut donar a conèixer en la gran pantalla tot aquell cúmul de circumstàncies. "Però el film tampoc és una història simplement política", es defensa el director. "La pel·lícula està protagonitzada per un personatge polític però també hi haurà personatges de ficció per donar vida a l'argument", afegeix Forn. La narradora de la histò-

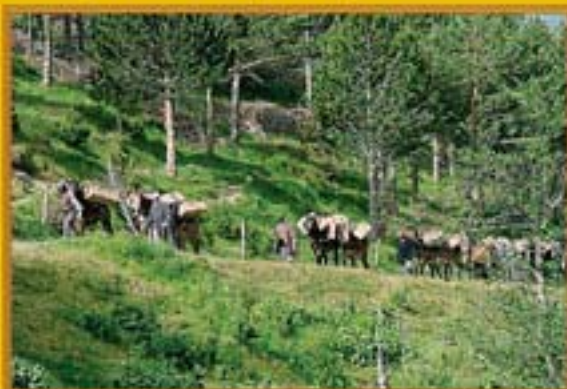

L'Abel Folk i la
Marta Marco interpreten els
papers principals del film,
en què també intervenen
actors com el Lluís Soler, el
Manel Barceló o l'Alfred
Luchetti, entre altres.

JOSEP MARIA FORN va començar el
rodatge d'«El coronel Macià» a principis
de juny i, des d'aleshores, ha viatjat per
diversos punts de Catalunya per a les
escenes que es veuen en aquestes planes.

ria d'El coronel Macià és l'Elisabeth Joyce, una historiadora i periodista irlandesa, interpretada per l'actriu Molly Malcolm, que "dóna una visió neutral, objectiva i relaxada dels fets". En definitiva, una pel·lícula que "no és històrica sinó una cinta d'entreteniment que narra una història protagonitzada per un polític i que, per tant, té una forta càrrega política".

Tot i que bona part de les escenes del film estan rodades en platós interiors a Barcelona, per a algunes escenes a l'aire lliure Form ha volgut recuperar les arrels lleidatanes de Francesc Macià. Els seus pares eren originaris de les Borges Blanques, però els seus negocis en el sector de l'oli i el vi els van portar cap a Vilanova i la Geltrú, on va néixer Francesc Macià l'any 1859. Als setze anys va ingressar a l'Acadèmia de Ingenieros Militares de Guadalajara i, quatre anys després, ja com a tinent, va ser destinat a Madrid i a Barcelona. El 1883, ja ascendit a capità amb 24 anys, va anar a Cadix i a Sevilla. Les seues arrels lleidatanes es van acabar de reforçar cinc anys més tard, el 1888, quan es va casar amb la filla petita de l'arquitecte, enginyer i ric propietari lleidatà Agapito Lamarca. Just abans de complir els 30 anys, el seu matrimoni amb Eugènia Lamarca el va portar a fixar la seua residència a Lleida on, amb la seua qualitat d'enginyer militar, va participar en els primers treballs topogràfics per a la construcció del ferrocarril de la Noguera Pallaresa. A partir d'aquest moment, la seua carrera militar es va anar alentint. Fins i tot va demanar anar a Cuba a defensar l'aleshores colònia espanyola per mirar de fer més mèrits. No va ser fins el 1904 que el van ascendir, perquè li tocava per antiguitat, a la categoria de tinent coronel. Tenia 45 anys, l'edat que ara ha volgut plasmar al cine Josep Maria Form amb la cara de l'actor Abel Folk. "La meua obsessió a l'hora d'interpretar el paper ha estat convertir-lo en un ésser humà i no trancar-me el cap per la responsabilitat de donar vida a un personatge amb tanta composició i tant de pes històric a les seues espatlles", afirma l'actor català. Un ésser humà en un moment de la seua vida que va experimentar un tomb de 180 graus: de militar monàrquic i espanyolista a polític catalanista i independentista. La pel·lícula repassa aquests anys de la vida de Francesc Macià, quan fins i tot l'exèrcit el va voler apartar de Catalunya destinant-lo a Santander amb l'esquer del seu ascens a coronel. No va servir per a res. El coronel Macià tenia decidit el seu futur, un home que va acabar liderant l'any 1931 el naixement d'Esquerra Republicana de Catalunya, tot just un parell d'anys abans de morir a Barcelona. El coronel Macià va canviar l'estament militar per l'oratória política arrelant-se a Catalunya, i sobretot a Lleida.

Per això, el director de la pel·lícula no s'ha oblidat que Francesc Macià, en les primeres eleccions en què va participar, va sortir escollit diputat per les Borges Blanques i, per tant, la capital de les Garrigues havia de prendre el que fos una mica de protagonisme. Dit i fet, l'actual plaça de la Constitució, al rovell de l'ou de les Borges, es va convertir el passat 13 de juliol en un gran plató de cine. Desenes de curiosos van poder comprovar com es fa

una pel·lícula. Bé, en realitat, es tractava de rodar una escena del film, justament l'arribada de Macià a la localitat després de ser escollit diputat el 1906 i el seu discurs des del balcó de la casa de la vila als concitadans que l'acclamaven com el seu nou representant. La fantasia cinematogràfica ha aconseguit que no es vegin a la pel·lícula detalls massa actuals, com les línies pintades al terra corresponents a la zona blava d'aparcament de vehicles. Senyeres i tapissos estratègicament col·locats en penjolls i balconades també ocultaven anuncis massa moderns per a l'època. La població que va sortir en massa a saludar l'arribada del seu diputat i que va omplir la plaça cent anys enrere va quedar

reduïda a un centenar de figurants, la majoria veïns de les Borges i de poblacions dels voltants. Per aconseguir la sensació de massa popular, el director del film va haver de rodar diversos plans de l'arribada de Macià i la seua esposa en cotxe de cavalls, plans que després, a la sala de muntatge, s'enllaçaran creant la il·lusió que la plaça estava plena de gom a gom. És la màgia del cine que molts curiosos van poder veure de prop. Una màgia, però, que molts van comprovar que acaba sent una mica ensopida perquè tot s'ha de calcular al mil·límetre perquè surti bé i els plans i escenes s'han de rodar una vegada aquí i una altra també fins que el director cregui que ha ensopetat amb la imatge que més li

L'AMBIENT que es va viure durant la jornada de rodatge a les Borges va ser per a molts inoblidable. A l'esquerra, arribada a la plaça amb cotxe de cavalls de Macià, la seua esposa i l'alcalde, un figurant veí de Belcaire. A sota aquestes línies, un moment del rodatge de l'escena del balcó, amb l'actor Abel Folk i el director Josep Maria Forn.

La plaça es va

omplir amb els figurants

contractats per a l'ocasió a

les Borges i a Mollerussa.

Amb vestits de l'època, el

centenar d'extres va haver

de suportar molta calor.

LA PLAÇA porxada de la Constitució, al bell mig de les Borges, es va omplir amb l'equip tècnic de la pel·lícula i un munt de curiosos a la caça d'autògrafs de famosos, com l'Agustí d'«El cor de la ciutat».

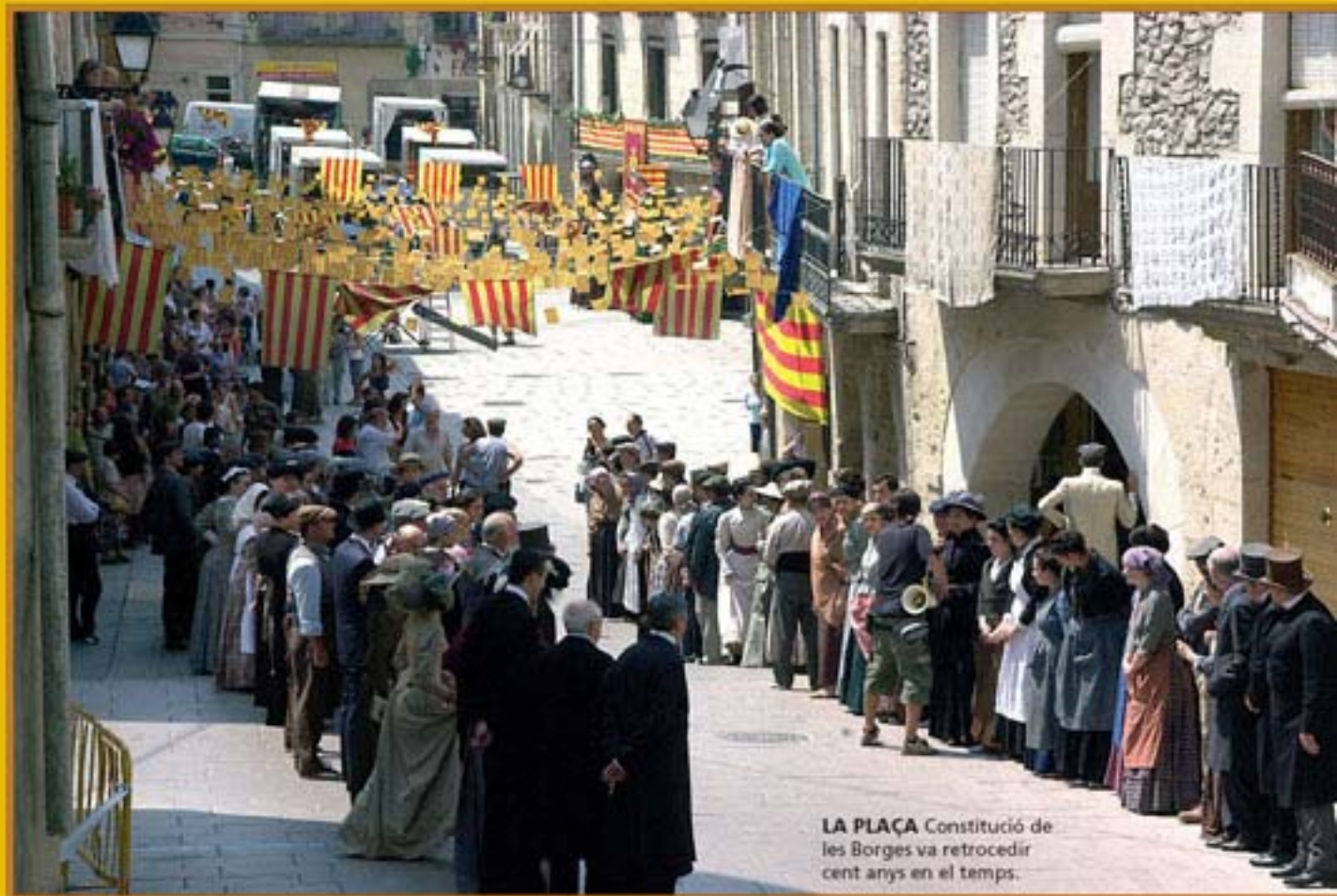
agrada. També va ser cansat per a molts dels figurants, "contractats" en uns càstings improvisats uns dies abans a les Borges –i també a Mollerussa, perquè finalment a la capital de les Garrigues no es van trobar suficients voluntaris. Els vestits d'època no feien concessions a la calor i la jornada de rodatge va coincidir amb un dia que el sol picava de valent. Això feia que tot just després de cada escena on participava la gent, els figurants corrien a refugiar-se sota la zona portada de la plaça a estegar-se la suor i mirar de beure una mica d'aigua. És clar que els més il·lusionats amb la seua participació a la pel·lícula no podien perdre massa temps a refrescar-se si volien utilitzar les seues petites càmeres fotogràfiques, que molts amagaven a les butxaques de vestits i americanes de fa cent anys, per retratar tot el que se'ls posava al davant, sobretot els protagonistes de la pel·lícula. I és que l'Abel Folk se'n va fer un tip, de posar al costat dels mateixos figurants per fer-se fotografies. Només tenia un "problema". La seua esposa al film, l'actriu Marta Marco, gairebé li va nobar el protagonisme gràcies al fet que la seua cara s'ha fet molt popular en els últims

mesos per la seua participació a la sèrie de TV3 *Ventdelplà*. A part de repartir abraços, petons i simpatia, tant l'Abel com la Marta van poder també practicar el seu lleidatà. Sí, el director de la pel·lícula ha volgut que no se li escapés ni el més mínim detall i, és clar, no podia ser que la parella de protagonistes parlessin en barceloní. A més de la feina d'adaptar-se a cadascun dels seus personatges, l'Abel Folk –que es va haver d'aprimar deu quilos per assemblar-se més a Macià– i la Marta Marco han fet un exercici lingüístic notable perquè es notés de veritat que Francesc Macià i Eugènia Lamarca tenien un accent ponentí d'allò més notable.

Un dels figurants que també passava força calor però que estava encantat de veritat va ser la persona que va interpretar el paper de l'alcalde de les Borges, que va arribar a la plaça acompanyant els dos protagonistes damunt del cotxe de cavalls. No es tractava de cap actor professional sinó d'un veí de Belloc, el Ramon Farré, que encara no s'acabava de creure que li hagués pogut passar això. "Resulta que vaig anar al càsting que van celebrar a Mollerussa per acompanyar la meua filla, a qui li feia

gràcia participar a la pel·lícula", recordava entre escena i escena. Doncs resulta que els encarregats de fixar els figurants, mentre atienien la llista d'aspirants que desfilaven per l'escenari del teatre l'Amistat, es van fixar que entre la gent del públic estava assegada amb el Ramon Farré i li van proposar de fer d'alcalde. Al final va acceptar i disfrutarà d'aquest petit paper cinematogràfic.

Des de mitjà matí, el grup Riella d'Agramunt, vestit per a l'ocasió, posava de tant en tant les notes sardanistes a les escenes de l'arribada del polític a l'ajuntament entre els aplaudiments del poble i crits de "visca Macià!" i "visca Catalunya!". La sortida de l'aleshores diputat al balcó de Cal Masgoret de les Borges, "vestit" com a casa consistorial per a la pel·lícula, va ser rebuda novament amb un munt d'aplaudiments. Sobretot després de les paraules de Macià des del balcó: "He sortit elegit per Barcelona i per les Borges Blanques però jo només vull ser diputat per les Borges Blanques!". El discurs, que l'Abel Folk només va haver de repetir un parell de vegades, va acabar amb els típics crits de "visca les Borges!" i "visca Catalunya!". La gràcia de

LA PLAÇA Constitució de les Borges va retrocedir cent anys en el temps.

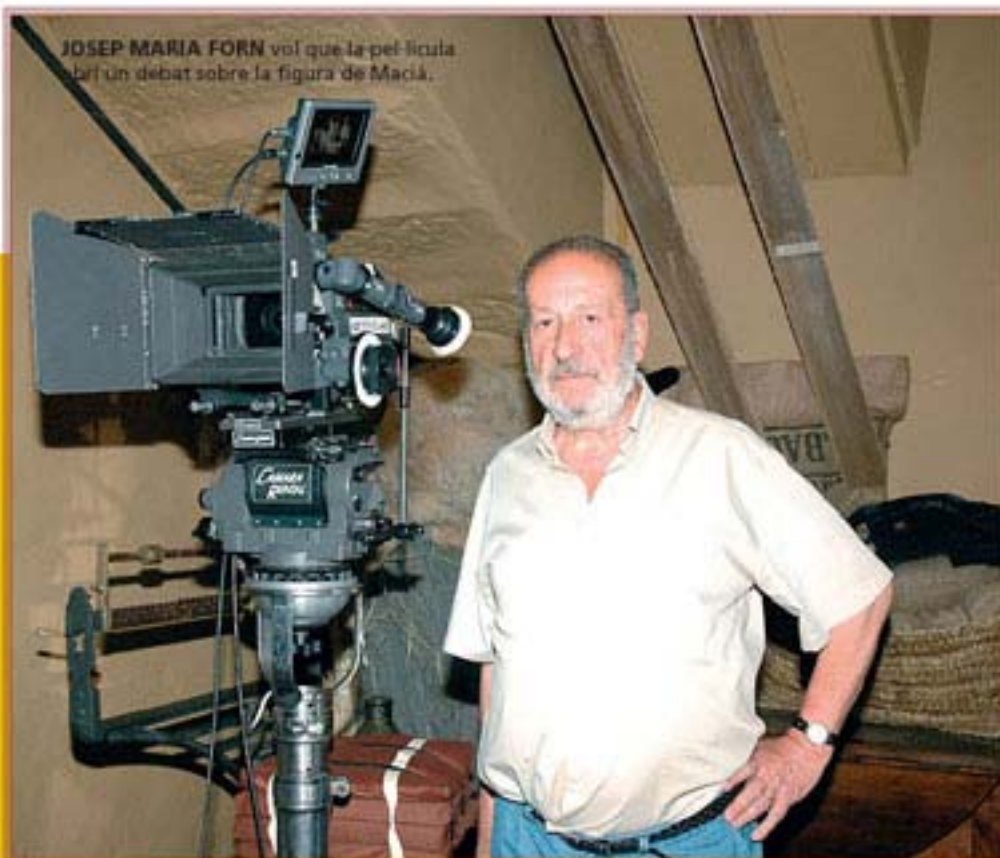

La pel·lícula

reflectirà l'evolució del pensament i del caràcter d'un Francesc Macià militar, monàrquic i espanyolista, que va acabar deixant l'exèrcit i presentant-se a unes eleccions, el 1906, que van ser el primer pas de la seua llarga trajectòria política.

JOSEP MARIA FORN vol que la pel·lícula
sigui un debat sobre la figura de Macià.

la jornada i l'esperit de complicitat amb els figurants i els veïns que s'ho miraven des de fora, va fer que l'actor no es pogués estar d'exclamar també un "visca el Barça!", que va fer riure tothom i que naturalment el director no inclourà al tall final de la pel·lícula.

El protagonisme lleidatà al film *El coronel Macià* no es va acabar a les Borges. El dia abans, l'equip tècnic encapçalat pel Josep Maria Forn i, aquest cop, només amb l'Abel Folk va rodar una altra escena del film a l'Albagés, concretament en un molí d'oli. És clar que no es tracta d'un molí qualsevol, sinó de l'antic molí d'oli que encara avui conserva la Casa Pons de l'Albagés, una empresa que es dedica a la producció i comercialització d'oli des del 1945 i que ha conservat aquest espai com si es tractés d'un veritable museu etnogràfic. Igual com va passar a les Borges, diversos veïns de l'Albagés van participar com a figurants en aquesta petita escena de la pel·lícula, on es recorden les arrels familiars en el negoci de l'oli dels pares de Francesc Macià.

Així sí, els veïns de les Borges i de l'Albagés no van disfrutar de la presència de la resta de personatges protagonistes que apareixen a la pel·lícula. Ricard Borràs, Lluís Soler, Manel Barceló, Alfred Luchetti, David Bages són algunes de les cares molt populars que formaran part d'*El coronel Macià*, amb intervencions puntuals de personatges també molt coneguts, com per exemple Juan Luis Galiardo, Fermí Reixach o Mاريو Gas. Tot plegat fa que parlem d'un gran projecte de Josep Maria Forn, un cineasta català de llarga trajectòria en el currículum del qual figura en un lloc destacat la pel·lícula *Companyys, procés a Catalunya*, que va estrenar un ja llunyà 1979. Forn assegura amb un somriure que res més lluny de la sena imaginació està, després d'un film sobre *Companyys* i ara un altre sobre Macià, completar una hipotètica trilogia de presidents de la Generalitat amb una futura pel·lícula sobre Pujol o Maragall. "Tranquils, això ja ho faran les noves generacions". Forn, en canvi, té una altra dèria al cap, estrenar *El coronel Macià* en les millors condicions possibles. No és una guerra fàcil en l'actual panorama cinematogràfic català. "Paradoxalment, la Generalitat dona avui molts diners per doblar films estrangers al català i, en canvi, no hi ha un euro per a pel·lícules que es rodin en català i que s'exhibiran en català". El film té un pressupost de dos milions i mig d'euros, amb una aportació econòmica fonamental de Televisió de Catalunya, que es quedarà els drets d'emissió. Amb una mica de sort, i si les multinacionals de la distribució i exhibició no ocupen totes les pantalles disponibles, aquest proper Nadal es podria estrenar la pel·lícula. Forn culminarà així el seu somni, en el qual treballa des de fa almenys tres anys preparant el guió. A principis de juny va començar el rodatge, que ha viatjat per tot Catalunya, d'un film amb el qual espera fer més entenedora per al públic la figura de qui es va convertir en l'Avi Macià. "Si Hollywood ens ven les seues pel·lícules sobre la Guerra Civil nord-americana, aquesta serà una lliçó cinematogràfica d'història de Catalunya", conclou el director.

EL MOLÍ D'OLI de la Casa Pons de l'Albagés també va acollir el rodatge d'una de les escenes de la pel·lícula.

Per al paper

de Francesc Macià, entre els

40 i els 50 anys, l'Abel Folk es

va haver d'aprimar uns deu quilos. Però el que li ha costat més ha

sigut adaptar-se al lleidatà, un detall lingüístic que també ha hagut de

treballar molt l'actriu Marta Marco per interpretar l'esposa de Macià.